

Utrikesutskottets betänkande

1979/80:6

med anledning av motion om erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken m. m.

Motionen

I motionen 1978/79:248 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen anholder
 - a. att Sverige fördömer Marockos och Mauretaniens angreppskrig och deras brott mot de mänskliga rättigheterna,
 - b. att Sverige erkänner Demokratiska sahariska arabrepubliken,
 - c. att Sverige i FN verkar för organisationens erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken.

Ett andra yrkande i samma motion om humanitärt bistånd åt Demokratiska sahariska arabrepubliken och Frente POLISARIO behandlades under föregående riksmöte i samband med övriga bistandsfrågor (UU 1978/79:27).

Bakgrund

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden av motsvarande innebörd (UU 1977/78:2 och UU 1978/79:14), vilka avslagits av riksdagen. I utskottets betänkanden har lämnats en utförlig redogörelse för det spanska tillbakadragandet från Västra Sahara i början av år 1976 och områdets omedelbara annektering av Marocko resp. Mauretanien, den västsahariska befrielseströrelsen Frente POLISARIO:s gerillakrig och proklamering av områdets självständighet under namnet Demokratiska sahariska arabrepubliken, Förenta nationernas och den afrikanska enhetsorganisationen OAU:s fleråriga behandling av frågan om Västra Saharas avkolonisering liksom för den svenska hållningen till denna fråga m. m.

Sverige har i FN hävdad det västsahariska folkets rätt till självbestämmande och verkat för en fredlig förhandlingslösning av frågan. Sverige har också lämnat omfattande humanitärt bistånd till de västsahariska flyktingarna i Algeriet via olika internationella hjälporganisationer.

Sedan frågan senast behandlades i riksdagen har några händelser inträffat, som kan få betydelse för den fortsatta utvecklingen av konflikten. Den viktigaste är att Mauretanien i somras gav upp kampen och ingick ett fredsfördrag med POLISARIO, i vilket man avstod från alla anspråk på Västra Sahara. Så snart de mauretanska styrkorna evakuerat södra delen av området ryckte emellertid marockanska trupper in. Marocko har dock inte någon fullständig kontroll över området, men behärskar städerna längs

kusten och några militärbaser inne i landet. Västra Saharas exilregering och den till denna knutna folkrepresentationen befinner sig, liksom ett stort antal västsahariska flyktingar, fortfarande i Algeriet. Vidare har POLISARIO haft vissa internationella framgångar, dels vid ett möte med OAU i somras, dels vid de alliansfria staternas möte i Havanna i september. Under det senaste året har antalet stater som erkänt Demokratiska sahariska arabrepubliken fördubblats från 17 till 34, av vilka huvuddelen är afrikanska och arabiska länder.

Ett allvarligt inslag i bilden, som inte är ägnat bidra till vikande stridsvilja på någondera sidan och därmed inte heller till en snar politisk lösning, utgör de krigsmaterielleveranser som utifrån äger rum till de båda parterna. Den amerikanske presidentens beslut, som dock ännu inte godkänts av kongressen, att leverera viss flygutrustning till Marocko är ett exempel på denna politik.

Utskottet har tidigare uttalat att det anser, att den västsahariska krisen innebär en allvarlig risk för freden i hela området. Alla ansträngningar måste därför inriktas på att få till stånd en fredlig förhandlingslösning. Vid sådana förhandlingar som rör det västsahariska folkets rättigheter och framtid bör alla berörda parter, däribland POLISARIO, delta.

I uttalande i riksdagen den 25 oktober 1977 har dåvarande utrikesministern Karin Söder understrukit att Marocko och Mauretanien bar ett utomordentligt tungt ansvar och att det vilade på dessa länder att medverka till att saharierna får självbestämmanderätt och möjligheter till fria val (riksdagens protokoll 1977/78:14, UU 1977/78:2). Den svenska ståndpunkten klargjordes också vid samtal med företrädare för den marockanska regeringen.

Dåvarande utrikesministern Hans Blix välkomnade i ett uttalande den 29 augusti 1979 Mauretaniens fredsavtal med POLISARIO och deklarerade att Marockos handlande stod i vägen för en fredlig lösning och det sahariska folkets möjligheter att fritt få utöva sin självbestämmanderätt.

Frågan har nyligen ånyo behandlats i FN:s generalförsamling, där dess fjärde utskott (för kolonialfrågor) antagit en resolution i ärendet. I resolutionen, som antogs med röstsiffrorna 88-5-48, betonas det västsahariska folkets rätt till självbestämmande och hänvisas till bl. a. OAU:s resolution i juli i år om en förhandlingslösning. Fredsfördraget mellan Mauretanien och POLISARIO välkomnas. Man beklagar djupt den försämring som skett av läget genom Marockos ockupation av Västra Sahara. Marocko uppmanas avbryta sin ockupation och delta i fredsprocessen. För resolutionen röstade bl. a. Sverige, Finland, Österrike, öststaterna samt flertalet afrikanska, asiatiska och latinamerikanska länder; övriga nordiska länder och bl. a. EG-länderna, några arabiska stater samt USA och Canada avstod vid omröstningen.

I en svensk röstförklaring framhölls, i likhet med många andra länder, vissa reservationer mot delar av resolutionen, framför allt på grund av att den inte tillräckligt betonade de förhandlingsansträngningar som görs inom

OAU:s ram. Sverige upprepade också sin ståndpunkt att Västra Saharas folk borde få rätten att fritt välja sin framtid, dvs. i en folkomröstning.

Utskottet

Enligt utskottets uppfattning måste alla ansträngningar även fortsättningsvis inriktas på att få till stånd en fredlig förhandlingslösning. Utskottet vidhåller sin uppfattning att ett avgörande om Västra Saharas framtid måste bygga på verkliga konsultationer av områdets befolkning och överensstämma med dess fritt uttalade önskemål. Det är, liksom tidigare, utskottets förhoppning att frågan skall bringas till sin lösning antingen inom OAU:s eller inom FN:s ram på ett sätt som tillgodoser både självbestämmanderätten och intresset av fred och stabilitet i Nordvästafrika.

Som framgår av bakgrundsredogörelsen har den svenska regeringen genom sitt agerande och sina uttalanden gjort klart, att den anser Marockos och Mauretaniens annektering av Västra Sahara som förkastlig och att FN måste fullfölja sitt hävdande av det västsahariska folkets rätt att självt avgöra sin framtid. Utskottet erinrar vidare om det omfattande humanitära bistånd som Sverige lämnar till förmån för de västsahariska flyktingarna genom olika internationella hjälporganisationer.

Därmed finner utskottet det aktuella motionsyrkandets första del tillgodosedd.

Med anledning av yrkandets andra del, vari förespråkas ett svenskt erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken, vill utskottet erinra om sina tidigare ställningstaganden till yrkanden av motsvarande art och om de principer som enligt internationell rätt och svensk praxis tillämpas när det gäller erkännande av stater och upprättande av diplomatiska förbindelser med dessa. Till de kriterier som därvid bör vara uppfyllda hör främst att den regering som avses skall utöva en effektiv kontroll över staten i fråga och ha uppnått ett rimligt mått av självständighet utåt samt stabilitet inåt. Utskottet anser alltså att dessa villkor inte är uppfyllda vad beträffar Västra Sahara och dess exilregering och avstyrker därför motionens yrkande i detta avseende.

Även vad beträffar det tredje delyrkandet i motionen vill utskottet upprepa sin tidigare uttalade uppfattning, att det har anledning utgå från att Sverige i FN också i fortsättningen verkar för att det västsahariska folket skall få sin fria självbestämmanderätt tillgodosedd i enlighet med FN:s principer för avkolonisering.

Utskottet hemställer med hänvisning till det anförda
att riksdagen avslår yrkandet 1 i motionen 1978/79:248.

Stockholm den 20 november 1979

På utrikesutskottets vägnar
ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Gertrud Sigurdson (s), Anders Ljunggren (c), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Olle Göransson (s), Ingrid Sundberg (m), Mats Hellström (s), Gunnel Jonäng (c), Jan Bergqvist (s), Sture Korpås (c), Carl Lidbom (s), Björn Molin (fp), Axel Andersson (s) och Elisabeth Fleetwood (m).